

Vladimír Troskov

---

1 ■

Zakladatelé poštovníctví v habsburských zemích – Osudy potomků české větve knížecího rodu Thurn-Taxisů – Neobvyklá žádost prince Rudolfa k císaři – Velitelem československého pěšího pluku v Mukačevu – Shledání na inzerát – Pod sutinami vybombardovaného domu – „Chtěl jsem splatit osobní dluh“

Na svoje jméno byl náležitě pyšný, ale prozradit na sebe přímou souvislost se slavnými šlechtickými předky se odhodlal teprve po pádu komunistického režimu. Do té doby to tajil, nechtěl si přidělovat zbytečné komplikace. Až na jaře v devadesátém roce vyzvedl ze svého bankovního sejfů desky se starými dokumenty a zašel do Národního muzea. Ve vstupní hale odbočil do chodby vpravo, po úzkých točitých schodech se dostal o patro níž a vstoupil do oddělení zámeckých knihoven. Rozpačitě se rozhlédl, jako by se omlouval za svůj příchod, a řekl, že se jmenuje Vladimír Troskov.

Jeho jméno by většině lidí mnoho neřeklo, ale mezi přítomnými odborníky vyvolalo pozdvižení. A také nedůvěru, neboť měli dost zkušeností s lidmi, kteří se za potomky slavných šlechtických rodů jen vydávali. Zahrnuli jej spoustou otázek, protože fakta jsou fakta a genealogové se bez nich neobejdou. V tomto případě šlo navíc o zajímavou historickou záhadu. Dlouho se totiž předpokládalo, že Troskovové, česká odnož knížecího rodu Thurn-Taxisů, vymřeli a nemají pokračovatele. Kdyby se muž před nimi opravdu jmenoval Troskov, musel by být přímým po-

tomkem prince Rudolfa, což byl nejen člen jednoho z nejznámějších rodů evropské vysoké šlechty, ale také významná osobnost českého politického a kulturního života druhé poloviny devatenáctého století.

Ten se na sklonku svého života rozhodl k dost neobvyklému kroku. Vzdal se titulu prince a se souhlasem císaře začal používat skromného titulu svobodný pán z Troskova. O něm a jeho manželce Jenny se vědělo téměř všechno, mnohem méně zpráv se dochovalo o jeho potomcích. Měl pět dětí a nejstarší Jan, který jediný měl mužské potomky, odešel do Ruska, kde vstoupil do carské armády a bojoval na Zakavkazsku a na Dálném východě. V armádě Jeho imperátorského Veličenstva Mikuláše II. sloužilo i pět Janových synů, všichni zachovali podle své přísahy věrnost carovi i v době bolševické revoluce a bojovali na straně bělogvardějců. Na tomto místě se začíná historie rodu Troskovů zamlžovat. Čtyři z nich totiž beze stopy zmizeli neznámo kde a kdy a pátý byl zraněn tak vážně, že lékaři nevěřili v jeho uzdravení.

Po první světové válce nebylo o jménu Troskov téměř slyšet. Při vyhlášení mobilizace v roce 1938 se sice v novinách objevila zmínka o odjezdu skupiny Čechoslováků žijících v Bulharsku pod vedením jistého nadporučíka Konstantina Troskova na pomoc ohrožené vlasti, ale na dalších padesát let jako by se nad tím jménem zavřela voda. A najednou se objeví někdo, kdo tvrdí, že je přímým potomkem prince Rudolfa. Do jeho bytu se proto dostavilo kolegium odborníků i s fotografem. Ověřili si křestní list prince Thurn-Taxisa, císařskou listinu o změně jména, pravost pečeti, uznání baronského titulu jeho syna Jana ruskou vládou, erbovní knihu a prohlédli si pár fotografií zhnědlých stářím. O něco později zavolal Vladimíra Troskova filmový režisér, který natáčel o české šlechtě film. Zajímal se, co potomek slavného rodu, jehož primogenitura sídlí v honosném zámku v Řezně, po Listopadu restituoval. Když zjistil, že mu po předcích zůstal jen hrob ve Staré Boleslavi, ztratil o natáčení s ním zájem.

Netušil, že životní osudy tří předchozích generací Troskovů by vydaly na seriál plný dobrodružství a napětí. Ostatně celá historie Thurn-Taxisů je neobyčejně zajímavá, mimo jiné i z toho důvodu, že předkové prince Rudolfa nezískali svůj věhlas a bohatství na bitevním poli či jako dvořané, ale protože se stali zakladateli poštovníctví.

Rod pochází z italského Bergama a první zmínka o něm se objevuje v roce 1117. Nepřetržitá posloupnost je nicméně doložena se vši spolehlivostí až koncem 13. století a místo úplně nahore na košatém rodokmenu náleží Homodeovi de Tasso. Tassové patřili k cechu zajišťujícímu přepravu zpráv a zřejmě i drobných zásilek nejdříve v okolí Bergama a později i v celé severní Itálii. Konkurence v tomto oboru byla i tehdy značná a jeden z potomků, Alessandro de Tasso, prozíravě usoudil, že pro další rozvoj rodinného podnikání bude zapotřebí finanční zázemí. Dlouho neváhal a založil banku, která je celkem spolehlivě zajišťovala. Další z rodu, bratři Gabriel a Augustin, se dostali do vyšších pater podnikání, ve druhé polovině 15. století působili při papežském dvoře jako představitelé poslušů papežské kurie, což umožňovalo významné společenské styky. Tassové se tak mohli seznámit i s Habsburky a císař Friedrich III. svěřil Rogerovi Tassovi poštovníctví v alpských zemích. Pozdější členové rodu tuto službu rozšířili na celé habsburské panství a ovládali pošty od Vídně až po Brusel. Počínaje rokem 1522 například zřídili spojení z Vídně do Norimberku a o čtyři roky později do Prahy. Princip poštovní organizace, která sloužila zpočátku výhradně panovníkovi a jeho dvoru, spočíval především v rozmístění stanic, kde mohli postilioni přepřahat odpočaté koně. Podle dochované zprávy vedla cesta poštovních poslušů z Prahy do města na Dunaji přes Jesenici, Votice, Tábor a Soběslav na Jindřichův Hradec, pak do Slavonic a dál přes Hollabrunn a Stockerau do Vídně.

Za prokázané služby a věrnost trůnu potvrdil císař Maxmilián I. de Tassům v roce 1512 říšský šlechtický stav, v roce 1624

byli povýšeni do stavu hraběcího a v roce 1695 do stavu knížecího. Současně dostali říšské generální poštmistrovství v dědičné léno. Tehdy se už nazývali Thurn-Taxisové, neboť získali právo spojit svůj erb s erbem příbuzné rodiny Thurn-Valsassina, jejíž kořeny sahaly ještě dál, údajně až do 5. století. Časem předali právo provozovat poštovníctví jiným, Prusko od nich v roce 1867 například převzalo veškeré zařízení pošt v německých zemích a zaplatilo jim nezanedbatelné odškodné ve výši tří milionů tolarů. Thurn-Taxisové pak začali, jako většina aristokratů, dávat přednost vojenské či politické kariéře.

Koncem 18. století se vzkvétající rod rozdělil dvěma syny Alexandra Ferdinanda na starší a nesrovnatelně bohatší větev se sídlem v Řezně, kde pobývá dodnes, a na majetkově skromnější mladší větev, usazenou v Čechách. Jejím představitelem byl o půlstoletí později Alexandrův vnuk Karel Anselm, tajný rada a nejvyšší komoří Království českého. Po studiích nastoupil vojenskou službu, prodělal válku ve Francii, a když se vrátil, usadil se v Čechách natrvalo. Uložil uniformu do skříně a věnoval se podnikání a dobročinným účelům. Oženil se s Marií Isabelou, hraběnkou z Eltzu, a narodilo se jim šest dětí – tři dcery a synové Hugo Maxmilián, Emerich a Rudolf. Hugo Maxmilián převzal většinu rodového majetku, především panství Loučeň a Dobrovici, a podle dobových pramenů se o ně staral neobyčejně pečlivě. Prostřední Emerich se stal velitelem jízdní divize ve Lvově a posléze kapitánem tělesné gardy jízdní eskadrony v hodnosti generála jízdy.

Nejmladší z bratrů, princ Rudolf, o něhož tu jde především, se po studiích na malostranském gymnáziu dal k nelibosti celé rodiny zapsat na právnickou fakultu pražské univerzity a roku 1857 promoval na doktora práv. Pobouření příbuzných bylo pochopitelné. Dědeček byl generálmajorem, jeho starší bratr generálem jízdy, strýčkové Karel Theodor a Fridrich Hanibal generály v bavorském vojsku a synové Hanibala, Rudolfovi bratranci Fridrich Wilhelm a Fridrich Artur, sloužili jako plukovníci

v rakouském vojsku. A on – právník! Přesto jej mohla čekat slibná budoucnost, kdyby zůstal jen u advokacie. Rozhodl se však jinak a stal se obhájcem práv českého národa.

Okruh jeho veřejné činnosti byl pozoruhodný. Společně s českými opozičními radikály se snažil založit novou politickou stranu a dosáhnout prosazení všeobecného hlasovacího práva; s Palackým, Riegrem, Purkyněm a dalšími se domáhal u císaře Františka Josefa I. zrovnoprávnění Čechů s ostatními národy monarchie, zavedení svobodnější samosprávy a povýšení českého jazyka na jazyk úřední; působil rovněž jako novinář, vydával demokraticky zaměřený týdeník Boleslavan, přispíval do Národních listů, spolupracoval s redakcí Riegrova slovníku naučného a podílel se také na založení a redigování vůbec prvního českého právníckého časopisu Právník – spolu s doktorem Karlem Jeřábkem a básníkem Karlem Jaromírem Erbenem, který měl dát časopisu odpovídající styl a gramatickou správnost vytvářeného názvosloví; byl ve výboru pro zřízení Národního divadla; účastnil se založení českého spolku umělců – Umělecké besedy; spoluzakládal dodnes existující slavný pěvecký spolek Hlahol a byl jeho prvním předsedou; dobře se znal s Bedřichem Smetanou, který tenkrát působil v Hlaholu jako sbormistr a svou první operu Braniboři v Čechách komponoval na jeho zámku v Niměřicích.

A byl také vůdčí osobností při vzniku Tělocvičné jednoty pražské, dnešního Sokola. Na její ustavující valné hromadě si ho přála většina přítomných za starostu, ale on tušil, že jeho zvolení by mohlo přinést komplikace, a vzdal se předsednictví ve prospěch Jindřicha Fügnera. Thurn-Taxis a Fügner se navzájem respektovali, ale jejich cíle se od sebe lišily. Zatímco Fügner, stejně jako řada dalších členů, chtěl ze Sokola vytvořit naprosto apolitickou organizaci, kde by se jen cvičilo a nepolitizovalo, Rudolf naopak prosazoval jeho národně politické poslání a přál si jej zapojit do boje o větší samostatnost země. To bylo pro některé Sokoly příliš, báli se, že by jeho radikalismus mohl vést až k zákazu tělocvičné-

ho spolku. Došlo to tak daleko, že na velkém shromáždění v Krči Thurn-Taxisovi dokonce zabránili, aby pronesl vlastenecký projev, jak to udělal nedlouho předtím při národní pouti na Řípu, kde rozjásal dvacetitisícový dav a rozzuřil přítomné špicly.

Byla to pozoruhodná postava, silná osobnost, charakterový monolit. Ztratil poměrně záhy oba rodiče – jeho otec Karel Anselm zemřel, když mu bylo jedenáct, a matka Marie Isabela o čtyři roky později. Hmotně byl však zajištěn, zdědil palác v Praze V jámě a část rodového majetku, zejména panství se zámkem v Niměřicích u Mladé Boleslavi. Jeho touhou bylo věnovat se vědecké dráze, habilitovat se z právní filozofie a trestního práva na pražské univerzitě. Zůstalo jen u přání, tehdejší ministr vyučování mu otevřeně řekl, že jeho habilitaci nepřipustí. Thurn-Taxis totiž zastával vyhraněné názory i v oblasti práva, například byl zásadně proti trestu smrti. „...Trestající spravedlnost překračuje tu meze své, sahajíc na život,“ napsal. „Jméno práva bere se tak člověku mnohem víc, než mu právo vůbec poskytnouti mohlo a může. Spravedlnost nejeví se v tomto případě co zachovávající a oživující síla, nýbrž co mařící a ničící. Odvolávajíc se k tomu, že člověk je tvor nesmrtelný, posmívá se věru buďto sama sobě, nebo zločincovi... Bylo by to skvělé svědectví před celým světem,“ uvažuje nad zrušením takového trestu, „že u nás nevyhynul duch svobody, duch pravé lidskosti, s kteroužto právo vždy v jednotě býti má...“

Jeho dům byl otevřen všem přátelům, známým i potřebným – v nesnázích za ním chodívala i Božena Němcová – a stal se také místem setkávání radikální české opozice. To pochopitelně neušlo policii, která ho začala sledovat. Jméno Thurn-Taxis se v relacích pražského policejního ředitelství objevovalo celkem pravidelně. Když se ostře postavil přímo proti vládní Schmerlingově centralistické politice, státní orgány usoudily, že odbojný princ překročil míru, a byl předvolán k soudu. Obvinili ho za slova, která neřekl, či přesněji ne v tom znění, jak tvrdila obžaloba, ale soud první instance jej osvobodil. Prokurátor se oka-

mžitě odvolal, případ postoupili výš a vrchní zemský soud poslal prince Rudolfa na dva týdny do vězení v Boleslavi.

Neměl se tam zle. Boleslavské ženy mu posílaly jídlo, které bylo určitě lepší než vězeňská šlichta, a přinášely mu náručí květin. Jeho propuštění po čtrnácti dnech se změnilo v lidovou manifestaci. Vítal jej dav asi pěti tisíc lidí, náměstí v Boleslavi bylo plné, jezdci na koních ho doprovázeli až do zámku, slavo-brána, tanec, prostě veselice jaksepatří. A na světě byl další malér. Policie to označila za demonstraci a proti sedmdesáti účastníkům bylo vzneseno obvinění a zahájen s nimi takzvaný ovační proces. Vlekl se tři roky, dokud nebyl na přímý rozkaz císaře, jemuž zřejmě připadala celá záležitost příliš trapná, definitivně zastaven. Thurn-Taxisovi bylo důrazně doporučeno, aby se napříště vyhýbal společenským funkcím. Něco takového se snad dalo obejít a kromě toho věděl, že Schmerling nezůstane ve vládě dlouho. Horší bylo, že se mezitím dostal do svízelné finanční situace. Zadlužil se. Ačkoliv byl považován za zámožného a jeho majetek se ještě v roce 1859 odhadoval na osm set tisíc zlatých, po pěti letech začaly spory s věřiteli. Chyběly mu finanční vlohy a smysl pro ekonomickou realitu. Přesto dostal svým závazkům a snažil se dál podporovat svoje přátele a obrozenecké hnutí jako dřív.

Ještě jednou se pokusil zasáhnout do politiky a kandidoval do zemského sněmu. Získal poslanecké křeslo za okres Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště a Bělá pod Bezdězem, kvůli záznamu v trestním rejstříku, už zmíněným čtrnácti dnům vězení, se však musel vzdát mandátu. Podal si žádost k císaři o rehabilitaci, ale na úřadu státního návladního ji strčili do šuplíku a nenamáhal se někam ji posílat. Nezbylo mu než přistoupit na návrh svých příbuzných, především bratra Huga Maxmiliána a jeho švagra Richarda Belcrediho, tehdejšího místodržícího v Praze. Slíbili mu pomoc ve finančních potížích, ale stanovili si podmínku: musel veřejně prohlásit, že se vzdává veškeré spolkové a politické činnosti. Hugo Maxmilián potom skutečně vy-

koupil jeho statky, dokonce s džentlmenským dodatkem, že je po šestnácti letech vrátí buď jemu, nebo jeho dědicům za stejnou cenu, jakou za ně zaplatil.

Rudolf s manželkou a dětmi odjel na Moravu, několikrát se stěhoval, na nějakou dobu si dokonce najal zámek Žerotín, a když se dozvěděl, že proslulý kroměřížský advokát doktor Suchomel hledá koncipienta, neváhal a nastoupil u něho. Oba si byli myšlenkově blízcí a Rudolfa navíc lákalo, že se u Suchomela schází česká vlastenecká společnost. V Kroměříži zůstal až do roku 1880, kdy přijal nabídku vlády Východní Rumelie na místo generálního advokáta při vrchním soudu v Plovdivu s pověřením vypracovat trestní řád.

Plovdiv byl tenkrát příjemným a poměrně bohatým správním a kulturním střediskem Rumelie, ale pět let po jeho příjezdu tam vypukla revoluce. Celá oblast byla připojena k sousednímu Bulharsku a do čela státu se dostal kníže Ferdinand I. Koburský. Změnilo se ledacos. Poměry v zemi i Thurn-Taxisovo hmotné postavení. Pravidelný plat nedostával, a tak donucen zoufalou situací píše doktoru Suchomelovi, aby zastavil šperky a stříbro, které mu dal do úschovy, a poslal mu aspoň pár zlatek. Přesto z hrdosti odmítá křeslo ministra spravedlnosti, které mu nabídl kníže Ferdinand, a raději si otevírá soukromou praxi – zastupuje cizince před konzulárními soudy. Důvody odmítnutí byly pro něho typické. Vyjádřil se, že žádný poctivý člověk nemůže pod tamní vládou sloužit a že je mu Koburk nesympatický. Jeho dům ovšem dál sloužil jako středisko místní české kolonie a nic se nezměnilo ani na tom, že platil svým dětem českého vychovatele.

Po dvanácti letech v Plovdivu, ačkoliv se politické poměry v zemi i jeho bankovní konto zlepšily, řekl Rudolf ze dne na den své rodině: Vracíme se do Čech. Možná věřil, že se mu podaří získat nazpět bývalé statky, jak mu to slíbil bratr Hugo Maxmilián. Ty však mezitím převzal Hugův syn Alexander a závazek nemohl splnit, i kdyby sebevíc chtěl – šéf rodiny Thurn-Taxisů

na ně uvalil simultánní zástavní právo. Rudolf slevil – požadoval, aby mu rodina poskytla aspoň svobodný pobyt v niměřickém zámku, kde by strávil s manželkou stáří. Marně. Odpověď zněla ne.

Zase cestuje, jezdí z místa na místo – v Uhrách, v Čechách, v Německu, jede do Heidelbergu, kde se poznal kdysi při studiích se svou ženou Jenny a kde se cítil vždycky šťastný. Konečně se v září 1893 usazuje na předměstí Drážďan, v Trachau. V té době už nemá finanční starosti, neboť dostává rentu od primogenitury v Řezně a rentu za odstoupení svých statků. Následujícího roku překvapivě žádá císaře o změnu jména a titulu. František Josef I. tomuto zcela ojedinělému bezprecedentnímu kroku vyhoví. Majestátem daným ve Vídni dne 25. dubna 1894 mu přiznává jméno a titul svobodného pána z Troskova a uděluje nový erb. Je na něm v červeném štítě na zeleném pahorku stříbrná skála se stříbrnou hradní zříceninou o dvou věžích a nad nimi stříbrný sokol se zlatou zbrojí.

Drážďanské období patřilo k nejkliďnějším v jeho životě. Znamenalo konec sporů, konec bojů. Už jen zpovzdálí sledoval politický život a klíčící změny v Čechách. V roce 1904 jel navštívit svou dceru Hedviku do Uherského Hradiště a chtěl zůstat několik týdnů na léčení v Luhačovicích. Byla to jeho poslední cesta. Symbolicky právě cesta domů. Po pár dnech umírá – ve svých jedenasedmdesáti letech – na srdeční slabost.

Řadu lidí si dokázal svými názory či postoji a mnohdy i svou vznětlivostí a neústupností zneprátnit, mnozí se mu pro jeho radikalismus vyhýbali a odsuzovali ho, ale rozloučit se s ním přišli snad všichni, kdo ho znali. Jeho pohřeb se konal na Velehradě v den velké velehradské slavnosti a sešlo se při něm na několik tisíc lidí.

Nikdy se mu nepodařilo dosáhnout velkých vítězství, vždycky jen malých úspěchů. Jeho snahy se zdály donkichotské, nedosažitelné, ale podle vlastních slov neusiloval o nic víc než o to, aby český národ žil s ostatními národy v Rakousku bratrsky, na fe-